

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.

Ефективна економіка. 2024. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.7.38>

УДК 378.1:063

Л. С. Вербовська,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2509-1194>

АНАЛІЗ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ «СТАЛОГО» ВИПУСКНИКА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ЗМІН

L. Verbovska,

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management and
Administration, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas*

ANALYSIS OF EDUCATIONAL PROGRAMS AS A NECESSARY CONDITION FOR THE FORMATION OF THE COMPETENCES OF A “SUSTAINABLE” GRADUATE IN INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN THE CONDITIONS OF CHANGE

У статті зроблено спробу, спираючись на різні дослідження, сформувані розуміння, хто такий «сталий» випускник, якими компетенціями він повинен бути наділений для того, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці. Здійснено аналіз стандартів та освітніх програм в частині освітніх компонент, які відповідають за втілення концепції сталого розвитку, зокрема

трьох складових: «соціальна», «економічна» та «екологічна», також додаткових компетенцій, внесених закладом вищої освіти. Досліджено, що на формування «сталого» випускника впливає досить багато різних факторів, зокрема освітній та науковий простір, рейтинг закладу вищої освіти, участь студентів у реалізації міжнародних проєктів, конференціях, програмах стажувань, академічній мобільності. Здійснено аналіз Стандартів вищої освіти та освітніх програм, за якими в закладі вищої освіти здійснюється освітній процес. Аналіз дослідження показав, що освітній процес в закладі вищої освіти здійснюється на трьох рівнях: бакалавр, магістр та PhD за різними галузями знань. На першому освітньому рівні (бакалавр) за 50 освітніми програмами; на другому (магістр) рівні за 37 освітніми програмами; на третьому (PhD) рівні за дванадцятьма освітніми програмами, усі рівні освітніх програм містять компетенції, що пов'язані зі сталим розвитком, додаткові програмні результати, внесені закладом вищої освіти для підвищення рівня компетенції випускника.

Дано авторське визначення поняття «сталий» випускник, під яким слід розуміти фахово та психологічно підготовлену особистість до умов нестабільного зовнішнього середовища. Запропоновано авторське бачення взаємозв'язку освітніх компонент та компетенцій сучасного «сталого» випускника, що представлено як блок-схему.

Розглянуто поняття “освітня послуга” та висвітлено її вплив на формування компетенцій студента, який її отримує протягом навчання в закладах вищої освіти.

Обґрунтовано, що внесення змін в освітні компоненти дозволить забезпечити програмні результати дисциплін, підвищити загальні, спеціальні компетенції, сформувати показники, які позитивно впливатимуть на комерціалізацію наукових досліджень, розробок, кількості публікацій зі студентами, цитувань, залученості іноземних студентів на всі освітні рівні, стажування тощо.

In the article, the author made an attempt, based on various studies, to form an understanding of who a "stable" graduate is, what competencies he should have in order to be competitive in the labor market. An analysis of standards and educational programs was carried out in terms of educational components that are responsible for the implementation of the concept of sustainable development, in particular the three components "social", "economic" and "ecological", as well as additional competencies introduced by the institution of higher education. It has been studied that the formation of a "stable" graduate is influenced by quite a few different factors, in particular, the educational and scientific space, the rating of the higher education institution, the participation of students in the implementation of international projects, conferences, internship programs, academic mobility, forming an effective and competitive specialist. An analysis of the Higher Education Standards and educational programs, according to which the educational process is carried out in the institution of higher education, was carried out. The analysis of the study showed that the educational process in the institution of higher education is carried out at three levels: bachelor's, master's and PhD in various fields of knowledge. At the first educational level (bachelor) in 50 educational programs; at the second (master's) level in 37 educational programs; at the third (PhD) level of twelve educational programs, all levels of educational programs contain competencies related to sustainable development, additional program outcomes introduced by the higher education institution to increase the level of competence of the graduate.

The author's definition of the concept of "stable" graduate is given, which should be understood as a person who is professionally and psychologically prepared for the conditions of an unstable external environment. The author's vision of the relationship between educational components and competencies of a modern "stable" graduate is proposed, which is presented as a block diagram.

The concept of an educational service and its influence on the formation of the competencies of a student who receives it during his studies at institutions of higher education are considered.

It is substantiated that the introduction of changes in educational components will ensure the program results of disciplines, increase general and special competencies, form indicators that will have a positive impact on the commercialization of scientific research, development, the number of publications with students, citations, the involvement of foreign students at all educational levels, internships, etc.

Ключові слова: *заклад вищої освіти, компетенції, «сталий» випускник, освітня компонента та програма, стандарт вищої освіти, освітня послуга.*

Keywords: *higher education institution, competencies, "permanent" graduate, educational component and program, higher education standard, educational service.*

Постановка проблеми. Вища освіта відіграє важливу роль у суспільному розвитку, вирішенні існуючих проблем людства. Це вплинуло на зміну завдань, які виконує вища освіта. Сьогодні в закладах вищої освіти (ЗВО) відбуваються нові історичні, економічні, культурні, соціально-психологічні та інші зміни, які визначають рівень розвитку університету, як-от: зміна освітніх процесів, формування освітньої траєкторії студентом, формування необхідних компетенцій студентом, що творить майбутнього «сталого» випускника.

Донедавна роль закладів вищої освіти зводилася до вузькопрагматичних завдань підготовки у студентів, формування ефективної системи управління, удосконалення діяльності суб'єкта господарювання та інших аспектів і пріоритетів, які відбуваються в умовах змін, спрямовуючи сучасного студента на те, що він має творчо мислити, брати активну участь у розробках проєктів, стартапів, враховуючи сучасні виклики, дотримуючись стратегій розвитку та цілей сталого розвитку [1].

Вищевказані складники дозволяють нам сформувати поняття «сучасний «сталий» випускник». Під терміном «сучасний «сталий» випускник» слід розуміти, що це фахово та психологічно підготовлена особистість, яка

відповідає потребам ринку праці, вміє працювати в нестабільних умовах, часових обмеженнях, зможе застосувати свої компетенції для повоєнного відновлення, однак, окрім глибоких знань своєї спеціальності, повинен володіти:

- м'якими навичками, тобто вміння працювати в міждисциплінарному та мультикультурному глобальному світі;
- важкими (твердими) навичками, відповідно до обраного нею / ним фаху (включаючи аналіз даних, AI, управління проєктами, в т. ч. енергетичними, екологічними, соціальними тощо).

«Сталий» студент повинен відповідати сучасним викликам, впевнено їх приймати, аналізувати, вміти ділитися знаннями, удосконалювати свої навички, бути соціально свідомим, розуміти цілі сталого розвитку та впроваджувати їх у життя через різні ініціативи, проєкти, програми, пропозиції тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням аналізу освітніх програм займається значна кількість науковців – як українських, так і міжнародних. Однак нашу увагу зосередимо на формуванні компетентностей «сталого» випускника в умовах змін у закладах вищої освіти. Для формування сучасного «сталого» випускника необхідно багато складників. Звернімо увагу на доповідь Гриневич Л.М. [2] «Пріоритетні напрями змін у вищій освіті на 2018-2019 рр.», яка окреслила державні пріоритети вищої освіти, до яких віднесла: якість; інтеграція до європейського простору вищої освіти і наукових досліджень; навчання впродовж всього життя.

У таблиці 1 представлено пріоритети вищої освіти в Україні.

Науковці Куклін О. В., Азьмук Н. А., Дернова І. А. в статті [3] розвивають думку, що «...освіта є найважливішою складовою інвестицій у формування і розвиток людського капіталу. Сфера освіти створює підґрунтя для інноваційного розвитку країни. Університети є осередками створення головного ресурсу економіки – знань, що реалізуються через створення суспільного блага, підвищення якості життя населення, зростання

продуктивності праці. Сучасні університети відіграють роль майданчиків продукування інновацій у регіональних і національних екосистемах».

Таблиця 1. Пріоритети вищої освіти, за Гриневич Л.М.

Пріоритет	Напрями
Якість вищої освіти	– академічна доброчесність – як наскрізна лінія забезпечення якості вищої освіти; – якість абітурієнтів та контингенту студентів; – якість кадрового складу університетів; – сучасний зміст освіти та зв'язок з ринком праці; – внутрішня та зовнішня системи забезпечення якості освіти; – нові моделі підготовки фахівців; – наукова атестація закладів вищої освіти.
Інтеграція до європейського простору вищої освіти і наукових досліджень	– Україна у Болонському процесі; – вдосконалення НРК і розроблення НСК; – академічна мобільність студентів та викладачів; – визнання сертифікатів про акредитацію освітніх програм, виданих іноземними акредитаційними агентствами.
III-й цикл. Нова модель аспірантури	– нова рамка вимог до захисту дисертацій докторів філософії; – участь в міжнародних проєктах.

Джерело: сформовано автором на основі [2]

До прикладу, Ляшенко О.М. висловив міркування про те, що заклад вищої освіти має перейти від сталого розвитку до стійкого функціонування, при цьому спиратися на такі принципи: відповідальності перед майбутнім; єдності цілей; комплексності; екологічної свідомості та екологізації усіх сфер діяльності; рівності; партнерства; відкритості та поінформованості [4; 5].

У науковій роботі [6, ст. 186] автор наводить визначення Дж. Перелона, який виділяє три пропозиції процедур забезпечення якості вищої освіти:

- процедури, орієнтовані на результат (існує об'єктивний «продукт» на виході з освітньої системи, наприклад, у вигляді кількості випускників або публікацій; результати оцінюються відповідно до певних критеріїв і стандартів) чи процес (не мають першорядної мети вимірювання передбачуваного продукту, зосереджуючи увагу на освітньому або дослідницькому процесі в різних ЗВО);

- внутрішні / зовнішні процедури (внутрішні процедури ґрунтуються на проєкті звіту з самооцінювання, зовнішні – передбачають висновки незалежних експертів щодо різних елементів процедур);

- якісні / кількісні процедури (відображає два поширених методи оцінювання якості у вищій освіті: показники ефективності та експертна оцінка).

Цікаву думку про функціональність вищої освіти висловив автор [7], який стверджує: вона має бути орієнтована на запити соціальних груп щодо освіти, спроможної забезпечити можливість реалізації трудових та соціальних функцій здобувачів та випускників в сучасному суспільстві, головними ресурсами розвитку якого є наукові досягнення та інновації. Автор аргументує, що оскільки наукова та інноваційна діяльність реалізуються на творчих засадах, у функціоналі вищої школи обов'язково має бути формування пізнавальних, творчих та підприємницьких компетентностей.

У статті авторка констатує [8, ст.13], що «міждисциплінарні або трансверсальні компетентності» – це компетентності, які забезпечують «трансфер навчання», тобто перенос набутих знань, навичок і метакогнітивних здібностей особистості на вирішення ситуацій реального життя. Формування трансверсальних компетентностей також сприяє розвитку предметних компетентностей та орієнтує здобувачів освіти на навчання протягом життя.

Автори монографії [9; ст. 40-43] наводять інструменти ідентифікації вищої освіти, зокрема стандартизацією, програмну та інституційну акредитацію, кредитування і кодування, сертифікацію і облік в єдиній відкритій електронній базі освітніх програм, та зазначають ключові складові елементи створення, функціонування та розвитку технологічно ефективного зв'язного простору вищої освіти. Зазначена авторами багатовимірною освітньою стандартизація гармонійно підвищує гуманістичну функцію вищої освіти, що дозволяє здобувачу, відповідно до його потенціалу, здійснити вибір індивідуальної освітньої траєкторії. Автори також зазначають, що стандарти освіти характеризують її якість, а якість – конкурентоспроможність та привабливість. Відповідно до вимог Угоди про асоціацію між ЄС та Україною

та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», якість освіти є головним чинником забезпечення стійкості та прогресу [9, ст. 45].

Все вищеописане дає нам змогу більш глибоко зрозуміти суть поняття та сформулювати визначення «сталий» випускник та з'ясувати, якими компетенціями він має бути наділений, щоб бути конкурентоспроможним на ринку праці.

Мета статті – здійснити теоретико-практичне дослідження поняття «сталий» випускник в умовах змін; відповідність освітніх програм закладів вищої освіти сучасними викликам та євроінтеграційним умовам.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування конкурентоспроможного «сталого» випускника освітніх та наукових послуг є надзвичайно актуальним напрямом досліджень, адже Цілі сталого розвитку є основою для вдосконалення індикаторів у закладах вищої освіти та самих закладів вищої освіти.

Розгляньмо сутність поняття «освітня послуга» та з'ясуємо, як вона впливає на формування компетенцій студента протягом навчання в закладах вищої освіти. Під освітніми послугами слід розуміти цілісну систему, спрямовану на основну місію закладу, адже сприяє розвитку здобувачів освіти через формування у них життєвих компетентностей. Під освітніми послугами також розуміють систему знань, інформації, умінь і навичок, які використовують з метою задоволення потреб людини, суспільства і держави. Результатом освіти називають систему знань, умінь і навичок, що передаються людині в процесі навчання. Значна кількість інтерпретації поняття «освітня послуга» вказує на те, що саме «до продуктів, наприклад, вищої школи не належать ні нові знання та вміння, бо вони не продаються і не купуються, а є надбанням власної праці, ні кваліфікація спеціалістів, ні робоча сила, бо вона теж не продається, продається тільки її послуга – праця, але не закладом освіти, а безпосереднім носієм робочої сили – людиною».

Однак у глобальних просторах вищої освіти визначено, що для цілісного її функціонування важливою складовою є наявність систем забезпечення якості впровадження освітніх програм у діяльність закладів вищої освіти,

проходження акредитації та отримання сертифіката. Це є визнанням чи свідченням відповідної якості надання освітніх та наукових послуг, що пізніше відображається в рейтингах, реалізації міжнародних проєктів, участі НПП у міжнародних конференціях та програмах стажувань, формуючи ефективний та конкурентоспроможний освітній та науковий простір.

На рисунку 1 представлено взаємозв'язок стандарту вищої освіти України та освітніх програм, прописаних у них компетенцій та програмних результатів, які дозволяють студенту формувати компетентності сучасного «сталого» випускника відповідно до вимог зовнішнього середовища. Введений нами термін «сталий» випускник, дозволяє здійснити спробу наділити його необхідними компетенціями, відповідно до цілей сталого розвитку, освітніх програм, законів України про вищу освіту, Угоди про Асоціацію та іншими нормативно-правовими документами та міжнародних стандартів. На формування «сталого» випускника також впливає і освітньо-науковий простір. Освітньо-науковий простір є важливою складовою частиною в студентському житті, адже в ньому студент перебуває певний період часу, здобуваючи свої знання, вміння, навички та формуючи компетенції.

Проаналізуймо Стандарти вищої освіти [11] та освітні програми [12], за якими в ІФНТУНГ здійснюється освітній процес. Так, в ІФНТУНГ освітній процес здійснюється на трьох рівнях: бакалавр, магістр та PhD за різними галузями знань. На першому освітньому рівні (бакалавр) за 50 освітніми програмами; на другому (магістр) рівні за 37 освітніми програмами; на третьому (PhD) рівні за дванадцятьма освітніми програмами [10], рівні усі освітніх програм містять компетенції, що пов'язані зі сталим розвитком [11; 12] та додаткові програмні результати, які внесено закладом вищої освіти для підвищення рівня компетенції випускника.

Під час аналізу увагу звернено на те, що часто в основній частині навчального плану є тільки ті дисципліни, що репрезентують соціальний компонент: іноземна мова, філософія, соціологія, психологія або ж їх поєднання.

У багатьох освітніх програмах відсутні освітні компоненти, як «економічна» та (і) «екологічна», наприклад: охорона праці, екологія, соціокультурні інструменти та технології, менеджмент, маркетинг, ліцензування, патентування, право тощо.

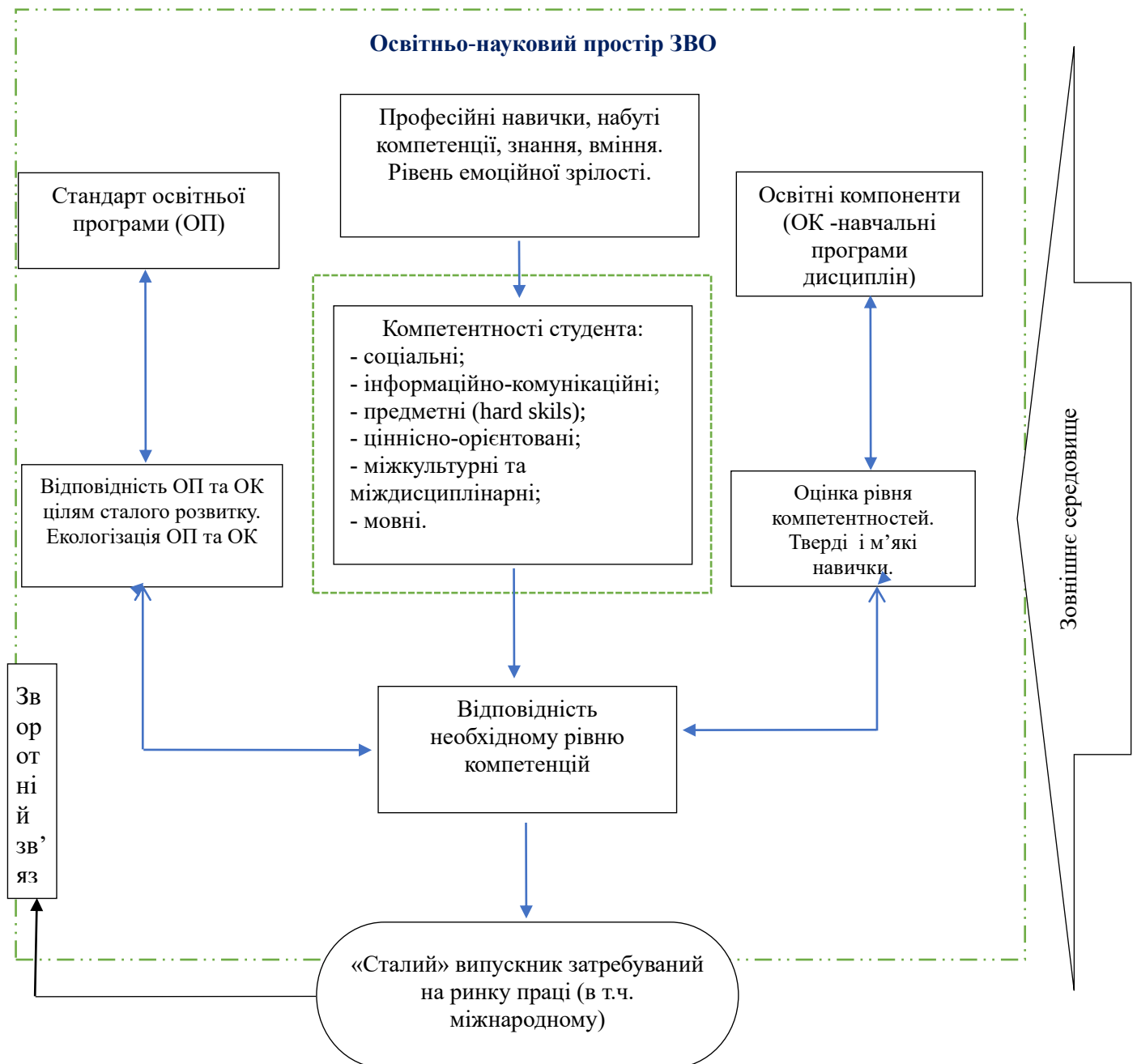

Рисунок 1. Блок-схема взаємозв'язку ОК та компетенцій сучасного «сталого» випускника

Джерело: Розроблено автором на основі аналізу стандартів вищої освіти та освітніх програм [11-13]

Аналіз компетентностей та програмних результатів освітніх програм на першому «бакалавр» освітньому рівні показує, що студент повинен демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності; використовувати методи аналізу та оцінювання програм зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави; вміти комунікувати та спілкуватися на професійному рівні (в т. ч. однією із іноземних мов) та на засадах толерантності; вміти враховувати соціальні, економічні та екологічні аспекти у своїй професійній діяльності; тощо.

Однак на технічних спеціальностях освітні компоненти відсутні або в недостатній кількості представлені в навчальних планах, що обмежує студентів в отриманні необхідних знань та компетенцій для формування своєї майбутньої освітньої та професійної траєкторії.

На другому (магістр) освітньому рівні в компетенціях присутні такі вміння та знання, як здатність застосовувати технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання наукової та управлінської інформації; усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій; здатність ефективно управляти результатами діяльності, соціальна відповідальність бізнесу.

У програмних результатах прослідковується вміння розробляти соціально-економічні проєкти; знати основні концепції природознавства, методології наукового пізнання; принципи та напрями стратегії розвитку енергетики та сталого розвитку; правові засади захисту інтелектуальної власності, комерціалізації, винахідницької та проєктної діяльності тощо.

В освітній компоненті присутні такі дисципліни, як управління проєктами; соціальна відповідальність бізнесу; управління проєктами в енергетиці; розроблення start-up проєктів; інвайроментальна економіка; екологічний менеджмент, управління змінами; ефективного господарювання з

урахуванням цілей сталого розвитку на всіх рівнях господарювання (від вищого до місцевого / локального); збереження навколишнього середовища тощо.

Аналіз дослідження показав, що не у всіх освітніх програмах присутні компоненти, які враховують питання сталого розвитку і які слугують формуванню соціально-економічно-екологічної свідомості, та негативно позначаються на компетенціях «сталого» випускника.

На третьому (доктор філософії) освітньому рівні аналіз вибраних нормативно-обумовленими стандартами вищої освіти компетенцій та програмних результатів освітніх програм показує, що присутні такі компетенції та програмні результати:

- здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей;

- здатність ініціювати, розробляти, реалізовувати та управляти науковими проєктами у менеджменті і дотичних до нього міждисциплінарних напрямках та /або складати пропозиції щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності;

- розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику у галузі управління та адміністрування і розв'язувати значущі наукові та технологічні проблеми в менеджменті з дотриманням норм академічної етики і врахуванням соціальних, етичних, економічних, екологічних та правових аспектів тощо.

До складових освітніх компонент віднесено такі дисципліни, як філософія науки; управління науковими проєктами та методологія та організація наукових досліджень, однак дисципліни з кафедрального каталогу містять в собі теми та окремі модулі, які дозволяють розширити знання з питань «сталий розвиток» в тій чи іншій галузі знань та досліджень, які проводить здобувач.

В аналізі освітніх програм університету присутні додаткові компетенції, які гаранті освітніх програм спільно із групою забезпечення та стейкхолдерами обговорюють та вносять до освітніх програм, рекомендують внести зміни в частині деяких освітніх компонент. ІФНТУНГ відрізняється від інших ЗВО своєю унікальністю, тобто спрямуванням на забезпечення та збереження в Україні енергетичної незалежності, розроблення сучасних підходів та стандартів до формування нових джерел енергії, їх поданні до користувача.

В ІФНТУНГ, відповідно до нормативно-правової бази, кожен студент має право вибору дисциплін із загальноуніверситетського каталогу [13]. Крім того, перелік вибіркових дисциплін, які пропонують кафедри, щороку оновлюється та розміщується в системі Moodle.

Вибірковий блок дозволяє студентам отримати (набути) відповідні компетенції та програмні результати, які надалі формують освітню траєкторію на вищих рівнях (магістерському та PhD).

Проведений аналіз ОП на всіх рівнях освіти дозволяє нам більш ширше подивитися на ЗУ «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про ліцензування видів господарської діяльності» [14] через призму Угоди про Асоціацію між ЄС та Україною і зрозуміти, що для ефективного руху в європейській освітній та науковий простір необхідно переглянути Стандарти освітніх програм в частині формування освітньої траєкторії. Перегляд та удосконалення вплине на формування нових компетенцій та програмних результатів в частині «озеленення» та якості освітніх програм, формування соціальної складової у студентів, пришвидшить розуміння поняття «сталій» випускник.

Також головною складовою частиною якості освітніх програм мають стати міжнародні партнерства, до прикладу, за програмою ЄС Еразмус+, а імплементація європейських підходів до системи забезпечення якості вищої освіти, мала б відбуватися через [9, ст.52]:

- розвиток партнерства між професійною освітою та підготовкою і бізнесом, поширення навчання на робочих місцях в усіх його формах;
- посилення забезпечення якості професійної освіти та підготовки;

- посилення акценту на ключових компетентностях у професійній освіті та підготовці, поширення методології впровадження цих компетентностей в освітні програми та навчальні плани;

- покращення доступу до підготовки й кваліфікацій через розвиток безперервної професійної освіти та підготовки, оцінювання неформального та інформального навчання;

- створення системних можливостей для безперервного професійного розвитку викладачів професійної освіти та підготовки.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Згідно з результатами аналізу, констатуємо недостатню кількість освітніх компонент, які допомагають студенту отримувати необхідні знання та компетенції щодо цілей сталого розвитку, їх застосування (використання) в професійній чи науковій діяльності, розуміння наслідків від неефективного використання (застосування) розуміння поняття «сталий» випускник.

Ініціативність внесення елементів складових до освітніх компонент елементів сталого розвитку дає змогу студентові та викладачеві формувати цінність викладання, навчання, виконання індивідуальних робіт, написання наукових статей та звітів з практик, що сприяє студенту набувати відповідних компетенцій, щоб стати «сталим» випускником.

Перегляд Стандартів освітніх програм дає можливість розробникам з науково-методичної підкомісії із різних освітніх програм та у партнерстві із міністерствами, міжнародними донорськими організаціями, стейкхолдерами та іншими зацікавленими сторонами удосконалити освітні програми, гармонізувати відповідно до європейських, формуючи при цьому європейський освітній та науковий простір у ЗВО, та відповідно до реформ, які мають місце у вищій освіті в даний час.

У багатьох освітніх програмах відсутні освітні компоненти, які включають в себе одну або дві складові сталого розвитку («економічну» чи «екологічну»), що не покращує якість ОК. Таке ігнорування не дозволяє студенту сформулювати своє бачення в цілому, а тільки спрямовує на вузько-спеціалізованість чи обмеженість, у забезпеченні «сталого» сталого випускника. Роботодавці стикаються із дефіцитом навичок у випускників, а це негативно

впливає на певні навички та компетенції, в т.ч. і на міждисциплінарні компетенції, які надалі матимуть негативні наслідки під час застосування нових технік, технологій чи методик управління на робочому місці та в житті загалом.

Внесення змін чи коригування в освітніх компонентах окремих тем модулів, які включатимуть «Цілі сталого розвитку» або ж одну із цілей, дозволить забезпечити програмні результати дисципліни та підвищити загальні чи спеціальні компетенції студентів, сформувавши показники, які позитивно впливатимуть на показники ЗВО в частині, комерціалізації наукових досліджень і розробок, кількості публікацій, цитувань НПП, залученості іноземних студентів на всі рівні (магістрів та PhD), участі в міжнародних проєктах, стажуваннях тощо.

Відповідно до законів, міжнародних угод та вимог вищої школи, проведених експертиз та акредитацій, головним результатом має бути сучасний «сталий» випускник, який отримав відповідні знання та компетенції в результаті надання «освітніх послуг» студенту, які дозволяють йому бути конкурентоспроможним «сталим» випускником на ринку праці, затребуваним фахівцем, здатним вирішувати складні управлінські питання, в т.ч. в частині питань сталого розвитку.

Література

1 Shaposhnyko K., Shaposhnykova I., Tanashchuk K., Filippov V., Hrytsku V., Demkiv Yu. (2022), Competitiveness of the higher education in the context of ensuring sustainable development of the state. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, Vol. 44. No. 3, pp. 280-287. URL:<https://intapi.sciendo.com/pdf/10.15544/mts.2022.29> (дата звернення: 20.06.2024)

2 Пріоритетні напрями змін у вищій освіті на 2018-2019 рр. (2018). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/infographik/MON_prioritety_new.pdf (дата звернення: 04.03.2024)

3 Куклін О. В., Азьмук Н. А., Дернова І. А. (2022), Концептуальні засади розвитку регіональних закладів освіти як стратегічний напрям повоєнного

відновлення. Економіка та суспільство, Вип. 43. С.1-12.
<https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-32>; URL:
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1717/1653> (дата
звернення: 24.06.2024)

4 Ляшенко О. М. (2020), Сталий розвиток закладів вищої освіти: локальні інформаційно-комунікативні аспекти. *Вчені записки Університету «КРОК»*. № 2(58). С. 97-102. URL: <http://surl.li/nhxxvh>. (дата звернення: 25.06.2024)

5 Запухляк І. Б., Вербовська Л. С., Маланюк Н. І., Бойко М. О. (2023), Зміни закладів вищої освіти на шляху до сталого розвитку. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*, №2(28). С. 96-107. URL: <https://eung.nung.edu.ua/index.php/ecom/article/view/583/399> (дата звернення: 25.06.2024)

6 Дибач І. Л. (2020), Методологія управління закладами вищої освіти на засадах корпоратизації. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, Україна. URL:<https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/Dybach-I.L.-Disertaciya-Vchenna-rada-D-64.055.01-2020.pdf> (дата звернення: 05.06.2024)

7 Скидан М. І. (2022), Концептуальні засади стратегічного розвитку вищої освіти в Україні. *Ефективна економіка*. № 8. С. 1-19, URL:<https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/453/456> (дата звернення: 18.06.2024)

8 Внукова Н., Сотська Г. (2023), Трансформація освіти для досягнення цілей сталого розвитку – 2030: нова педагогічна парадигма. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*. Vol. 7. С. 7-21. URL:<https://unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/76> (дата звернення: 17.02.24)

9 Воробйова О.П., Гриценко М.В., Луговий В.І., Оржель О.Ю., Слюсаренко О.М., Ставицький А.В., Таланова Ж.В., Ткаченко В.П., Трима К.А.

Світоглядні пріоритети гуманізації вищої освіти: монографія / за ред. В.І. Лугового, Ж.В. Таланової. К.: Інститут вищої освіти НАПН України, 2017. С. 229. URL: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/mon_Svitogl_prior_gum_vish_Osv_IVO-2017-229p_avtors-kolektiv.pdf (дата звернення: 21.02.24)

10 Міністерство освіти і науки. Акредитаційні справи. URL: https://public.naq.gov.ua/?_gl=1*y5gta7*_ga*OTc5Mjk1MjgzLjE3MDgyMDE2OTY.*_ga_8PE503NFSB*MTcwODIwMTY5Ni4xLjEuMTcwODIwMTcwMy4wLjAuMA. (дата звернення: 17.02.24)

11 Стандарти вищої освіти за спеціальностями. URL: <https://nung.edu.ua/department/navchalniy-viddil/06-standarti-vischoi-osviti-za-specialnostyami-0> (дата звернення: 04.04.2024)

12 Освітні програми. Каталог освітніх програм. URL: <https://nung.edu.ua/department/navchalniy-viddil/07-osvitni-programi-0> (дата звернення: 05.04.2024)

13 Дисципліни вільного вибору. URL: <https://nung.edu.ua/department/navchalnyy-viddil/13-dystsypliny-vilnoho-vyboru> (дата звернення: 17.02.2024)

14 Верховна Рада України (2015), Закон України “Про ліцензування видів господарської діяльності”, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення: 02.03.2024)

References

1 Shaposhnyko, K. Shaposhnykova, I. Tanashchuk, K. Filippov, V. Hrytsku, V. and Demkiv, Yu. (2022), “Competitiveness of the higher education in the context of ensuring sustainable development of the state”, *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, Vol. 44. No. 3, pp. 280-287. available at: <https://intapi.sciendo.com/pdf/10.15544/mts.2022.29> (Accessed 20 June 2024)

2 Ministry of Education and Science of Ukraine (2018), “Priority directions of changes in higher education for 2018-2019”, available at: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/infographik/MON_prioritety_new.pdf (Accessed 04 March 2024)

3 Kuklin, O. V. Azmuk, N. A. and Dernova, I. A. (2022), “Conceptual foundations of the development of regional educational institutions as a strategic direction of post-war reconstruction”, *Economy and society*, Vol. 43, pp.1-12, available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1717/1653> (Accessed 24 June 2024) <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-32>

4 Lyashenok, O. M. (2020), “Sustainable development of higher education institutions: local information and communication aspects”, *Scientific notes of the “KROK” University*, vol. 2(58), pp.97-102. available at: <http://surl.li/nhxvh>. (Accessed 25 June 2024)

5 Zapukhlyak, I. B. Verbovska, L. S. Malaniuk, N. I. and Boyko, M. O. (2023), “Changes in higher education institutions on the way to sustainable development”, *IFNTUNG scientific bulletin. Series: Economics and management in the oil and gas industry*, vol. 2(28), pp. 96-107. available at: <https://eung.nung.edu.ua/index.php/ecom/article/view/583/399> (Accessed 25 June 2024)

6 Dybach, I. L. (2020), “Methodology of management of higher education institutions on the basis of corporatization”, Dissertation for the degree of Doctor of Economic Sciences, Semyon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine, available at: <https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/10/Dybach-I.L.-Disertaciya-Vchenna-rada-D-64.055.01-2020.pdf> (Accessed 05 June 2024)

7 Skidan, M. I. (2022), “Conceptual principles of strategic development of higher education in Ukraine”, *Efficient economy*, vol. 8, pp. 1-19, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/453/456> (Accessed 18 June 2024)

8 Vnukova, N. and Sotska, G. (2023), “Transformation of education to achieve the goals of sustainable development - 2030: a new pedagogical paradigm”, *Bulletin*

of the UNESCO Department “Continuous Professional Education of the 21st Century”. Vol. 7, pp. 7-21, available at: <https://unesco-journal.com.ua/index.php/journal/article/view/76> (Accessed 17 February 2024)

9 Vorobyova, O.P. Hrytsenko, M.V. Lugovoi, V.I. Orzhel, O.Yu. Slyusarenko, O.M. Stavytskyi, A.V. Talanova, Zh.V. Tkachenko, V.P. and Tryma, K.A. (2017), *Svitohliadni priorytety humanizatsii vyschoi osvity* [Worldview priorities of humanization of higher education], *Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine*, Kyiv, Ukraine, available at: https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2018/09/mon_Svitogl_prior_gum_vish_Osv_IVO-2017-229p_avtors-kolektiv.pdf (Accessed 21 February 2024)

10 Ministry of Education and Science. Accreditation cases (2024), available at: https://public.naq.gov.ua/?_gl=1*y5gta7*_ga*OTc5Mjk1MjgzLjE3MDgyMDE2OTY.*_ga_8PE503NFSB*MTcwODIwMTY5Ni4xLjEuMTcwODIwMTcwMy4wLjAuMA. (Accessed 17 February 2024)

11 Ivano Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (2024), “Standards of higher education by specialty”, available at: <https://nung.edu.ua/department/navchalniy-viddil/06-standarti-vischoi-osviti-za-specialnostyami-0> (Accessed 04 April 2024)

12 Ivano Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (2024), “Educational programs. Catalog of educational programs”, available at: <https://nung.edu.ua/department/navchalniy-viddil/07-osvitni-programi-0> (Accessed 05 April 2024)

13 Ivano Frankivsk National Technical University of Oil and Gas (2024), “Disciplines of free choice”, available at: <https://nung.edu.ua/department/navchalnyy-viddil/13-dystsypliny-vilnoho-vyboru> (Accessed 17 February 2024)

14 Verkhovna Rada of Ukraine (2015), Law of Ukraine “On Licensing of Types of Economic Activities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (Accessed 02 March 2024).

Стаття надійшла до редакції 04.07.2024 р.